

56
LUKRECIJE

O PRIRODI

III

PREVEO
PROF. MARKO TEPEŠ

Beograd 1934

ZAGREB 1934

TIT LUKRECIJE KAR

O PRIRODI

III

KOZMOLOGIJA

PREVEO I UVODOM POPRATIO
PROF. MARKO TEPEŠ

ZAGREB 1934

Sva su prava zadržana

Vlastita naklada

TISAK JUGOSLOVENSKE STAMPE D. D., ZAGREB

1. UVODNA RIJEČ

Dubljim i pomnijim proučavanjem rimskih klasika, naročito onih Augustova vijeka: Vergilija, Horacija i Ovidija, naišao sam kod nekih njihovih komentatora na Lukrecija kao izvor važnijih, bitnijih, jačih, osnovnih misli u tih velikih pjesnika. Za Vergilija kaže otvoreno rimski pisac Gelije, da je uzeo u Lukrecija ne samo pojedine riječi, nego i čitave gotovo stihove te i vrlo mnoga druga oponašao mjesta.¹ To naročito vrijedi za njegove »Ratarske pjesme«. ² I Horacije pokazuje u svojim pjesmama, napose u »Satirama,³ da mu je Lukrecije vrlo dobro poznat; tako i Ovidije, osobito u svom opisu kuge na ostrvu Egini.⁴ Za taj opis kaže naš uvaženi prevodilac klasičnih djela g. dr. T. Maretić u svom prijevodu Ovidijevih Metamorfoza,⁵ da će mu biti jedva ravna u čitavoj staroj književnosti, premda je to dosta loša imitacija Lukrecijeva nedostiživog opisa kuge u Ateni.⁶

Značajno je, da ni ozbiljni Vergilije, ni »epikurejac« Horacije ne spominje nigdje u svojim pjesmama svoga učitelja i odgojitelja; naprotiv, lascivni Ovidije govori o njemu, o njegovim

¹ Isp. Gel. Noet. Attic. I, 24, 7: Non verba sola, sed versus prope totos et locos quoque Lucreti plurimos sectatum esse Vergilium videmus.

² Isp. Verg. Georg. II, 490—492; Buc. VI, 31—38; Aen. I, 743—746 i dr.

³ Satir. I, 3, 99—112 i dr.

⁴ Isp. Ovid. Metam. VII, 527—613.

⁵ str. 164.

⁶ Isp. Lukrec. O prirodi VI, 1138—1286.

SIRIJA, zemlja u zapadnoj Aziji, uz obalu Sredozemnoga Mora.

SKAPTENZULA — SCAPTENSULA, neki rudnik.

SLONOVA BOLEST — ELEPHAS MORBUS, ELEPHANTIASIS, neka vrsta ospica, koje čine kožu osipljivom i tvrdom, kao što je u slona, Liječnici Celzo i Galen ne ograničuju je samo na Egipat.

STIMFALSKI — STYMPHALICUS, po rijeci, jezeru i gradu Stimfal — Stymphalos — u Arkadiji, poznatom po mnoštvu ptica grabilica, što ih Herkul poubije.

SVETA VATRA — IGNIS SACER je neka vrst otrovanja, slična tetanusu.

TRITONKA — TRITONIA, = Palada, Minerva kao rođena iz morske pjene, kćerka Tritona, sina Neptunova; Triton je morski bog, pola čovjek, a pola riba.

TRONOŽAK — TRIPUS, ODIS; opće: mjedena posuda na tri noge za kuhanje ili za stavljanje u nju dragocjenih predmeta; ukrasni predmet sjajnih dvorana i hramova; bojna i počasna nagrada; napose: Febov tronog je stolac, na kojemu je sjedjela Pitija u Delfima.

PREGLED SADRŽAJA

1. Uvodna riječ	5— 11
2. Život i rad	13— 20
Knjiga peta	21— 73

1— 54 Vrijednost Epikurove nauke	
55— 63 Duša je smrtna	
64— 75 Prolaznost svijeta. Sadržaj V. knjige	
76— 90 Gibanje Sunca i Mjeseca	
91— 109 Propast svijeta	
110— 131 Razlika između živog i neživog	
132— 145 Duša je s tijelom u vezi	
146— 155 Sjedište bogova	
156— 180 Svijet nije od bogova stvoren	
181— 194 Svijet je djelo prirode	
195— 234 Nesavršenost svijeta	
235— 246 Prolaznost pojedinosti, dakle i cjeline	
247— 323 Dokazivanje: a) Zemlja 251—260, b) Voda 261—272, c) Zrak 273—280, d) Vatra 281—305, e) Propadanje svega 306—317, f) Nebo 318—323	
324— 350 Mladost ovoga svijeta	
351— 379 Ovaj svijet ne može vječno postojati	
380— 393 Borba vatre i vode	
394— 410 Pad Faetona	
411— 415 Potop	
416— 782 Kozmologija:	
416— 431 Postanak svijeta	
432— 448 Vrenje atoma	
449— 491 Postanak četiriju počela: a) Zemlja, zrak-eter 449—470, b) Sunce i Mjesec 471—479), c) More 480—491	

- 492— 494 *Postanak gora* ✓
 495— 508 *Četiri počela u poretku*
 509— 533 *Gibanje zvijezda*
 534— 563 *Zemlja lebdi u zraku*
 564— 573 *Veličina Sunca*
 575— 584 *Veličina Mjeseca*
 585— 589 *Veličina zvijezda*
 590— 613 *Svijetlo i toplina Sunca*
 614— 628 *Sunčevi obrati*
 629— 649 *Mjesečeve staze*
 650— 655 *Noć*
 656— 679 *Izlazak Sunca*
 680— 704 *Izmjena dužine dana i noći*
 705— 736 *Mjesečevo svijetlo*
 737— 750 *Četiri godišnja doba*
 751— 770 *Pomrcina Sunca i Mjeseca*
 771— 782 *Završetak kozmologije*
- 783— 804 *Postanak biljnog i životinjskog carstva*
 805— 836 *Postanak čovjeka*
 837— 854 *Nakaze u početku Zemljinog stvaranja*
 855— 877 *Preostaju jače i korisnije životinje*
 878— 924 *Kentauri i slični nijesu postojali*
- 925—1457 *Kulturna povijest čovječanstva:*
 925— 987 *Razvoj ljudskoga roda*
 988—1010 *Pogibije nekoć i sada*
 1011—1018 *Osnivanje obitelji*
 1019—1027 *Osnivanje društvene zajednice*
 1028—1040 *Podrijetlo jezika*
 1041—1090 *Ima li izumitelj jezika?*
 1091—1104 *Otkriće vatre*
 1105—1135 *Osnivanje gradova i kraljevstva*
 1136—1160 *Mijenjanje vladavine*
 1161—1240 *Postanak religije*
 1241—1280 *Otkriće kovina*
 1281—1296 *Bakar i željezo*
 1297—1349 *Načini ratovanja*
 1350—1360 *Tkalačka vještina*
 1361—1378 *Vojarstvo*
 1379—1435 *Pronalazak glazbe*
 1436—1439 *Računanje vremena*
 1440—1457 *Posljednji stepen kulture*

1—	42	Pohvala Epikurove filozofije	
43—	49	Sadržaj predašnje knjige	
50—	57	Djelovanje prirodnih pojava na čovjeka	
58—	79	Postanak straha pred bogovima	
80—	95	Sadržaj ove knjige	
96—1286		Prirodne pojave:	
96—	144	O gromu	
145—	218	Munja ili strijela	
219—	238	Bit i djelovanje munje	
239—	322	Postanak munje	
323—	356	Brzina munje	
357—	378	Bura u jesen i proljeće	
379—	422	Manimo se praznovjerja!	
423—	450	Kako nastaje oluja?	
451—	494	Kako nastaju oblaci?	
495—	523	Odakle kiša?	
524—	526	Duga	
527—	534	Vjetar, snijeg, tuča, mraz, led	
535—	607	Potres Zemlje	
608—	638	Zašto more ne biva veće?	
639—	702	Vulkan Etna	
703—	711	Jedno tumačenje nedostaje	
712—	737	O rijeci Nilu	
738—	839	Avernski krajevi	
840—	847	Zašto je voda u bunarima ljeti hladnija, zimi toplija?	
848—	878	Izvor kod svetišta Amonova	
879—	889	Baklja i kućine se zapale na vodi	
890—	905	Morski izvor kod Arada	
906—1089		Magnetizam:	
906—	920	Pojam i naziv magnetizma	
921—	997	Uvod u tumačenje magnetizma: a) Neprestano strujanje atoma	
		921—935, b) Sve je šupljikavo 936—958, c) Različni vodiči	
		magnetizma 979—997, 990	
998—1041		Tumačenje magnetizma	
1042—1089		Naročite magnetske pojave	
1090—1137		Kako nastaju bolesti?	
1138—1286		Kuga u Ateni	
Tumač riječi			119—122